

D • N

9/12 1958

Samhällsläran i läroverken

Samhällsläran kräver större utrymme i undervisningen, det är ett krav som ställts sedan årtionden. Åtskilligt har vunnits; i folkskolan och i enhetsskolan (försöksskolan) är samhällskunskapen sedan åtskilliga år ett särskilt ämne, i läroverken läses samhällskunskap i sista ringen, dock i kombination med historia. Det är på den sistnämnda punkten som reformkra en nu sätter in. Samhällsläran bör bli ett särskilt ämne i gymnasiet, med fordran på statskunskap och nationalekonomi för lärarkompetens, hävdades vid en av universitetskanslern sammankallad konferens i början av år 1956; i samma riktning gick en utredning som i augusti 1957 slutfördes av två läroverkslärare på skolöverstyrelsens uppdrag. Universiteten, studenterna, målsmännen och en rad utanför undervisningsväsendet stående organisationer (bland dem Landsorganisationen och Arbetstygvarförbundet) har helt eller i huvudsak tillstyrkt denna reform, medan delade meningar framträtt i läroverken (13 tillstyrkte, 20 avstyrkte).

Ett huvudskäl för utbyggnad av samhällsläran plats i undervisningen har varit den ostridiga grundsatsen att i en demokratisk stat medborgarna måste ha en viss kunskap i politiska, ekonomiska och sociala frågor för att nödtorftigt sätta sig in i problemen och med rimlig insikt utöva sina befogenheter. Särskilt har man under de senaste årens debatt framhållit att samhällsläran på gymnasiet för närvarande gärna blir ett rent bihang till historien; lärarna, som har historia men ofta varken statskunskap eller ekonomi i sin examen, är dels i många fall föga skickade att undervisa om det moderna samhället, dels benägna att så långt möjligt driva historien på samhällsläran bekostnad. Undersökningar bland nyblivna studenter i Lund och Göteborg visar både en förbluffande

okunnighet i samhällsfrågor och en medvetenhet hos studenterna att denna okunnighet är en känbar brist i deras utbildning.

Motståndet mot reformen, mera envist än artikulerat, har säkerligen till stor del betingats av konservatism i ordets mest egentliga och mest oskuldsfulla mening. Lärarna och rektorerna har haft ett väl-förståeligt intresse av att få fortsätta som hittills; man förstår dem väl med tanke på de oavlätliga ändringarna i kursplaner och ämnesfördelning. Människor som själva i skolan och vid universitet fått lära sig den klassiska demokratin och 1500-talets krig, men litet eller intet om samtida demokrati och nutidens konflikter, betraktar gärna de förstnämnda tingen som "bildning" i ordets magiska mening och de moderna problemen som mer vulgär materia. "Det historiska perspektivet ger största bildningsvärdet", dessa ord från en konferens i frågan ger kontentan av denna inställning; ordet "perspektiv" — vars realitet så ofta saknas både i skolornas och universitetens historieundervisning — blir ett vackrare ord för den faktiska kunskap om förgångna händelser som det i regel är fråga om. För att förstå 1958 skall man läsa om Aten och Sparta eller om medeltidens kejsare och påvar; det är en tanke som det helt naturligt är svårt att släppa för personer som vänt sig vid att med "förståelse" av nutidens mena förmåga att göra jämförelser med det förgångna.

Det yttrande som skolöverstyrelsen avgav för någon tid sedan i anslutning till den nyss berörda utredningen säger bå-

de ja och nej. I en mening heter det att "en generell delning av ämnet historia med samhällslära bör komma till stånd". I nästa mening sägs att styrelsen "finner det dock mindre lämpligt att tidpunkten för delning av ämnet på gymnasiet nu fixeras". Detta innebär reellt att man nu säger nej till en delning; att "tidpunkten" inte "fixeras" är ett behagligt sätt att uttrycka att den önskvärda ändringen inte skall ske nu och att inga åtgärder skall vidtas för att göra den möjlig. Motiveringen går i korthet ut på att det är ganska bra som det är och att man gör en del för att få det ännu bättre (sålunda skall Försvarets brevkurs i samhällskunskap ställas öppen även för det civila skolväsendets lärare), att det möter en del besvär att genomföra reformen, att det finns utredningar som helst borde avslutas innan reformen tas upp. Genom att själv föreslå en ny utredning — om den lämpligaste utbildningen för lärare i samhällskunskap — bidrar skolöverstyrelsen direkt att skjuta saken på framtiden.

Motiven är svaga. De två utredarna har visat att reformen kan genomföras utan svårigheter i fråga om kursplanen. Alla de svårigheter skolöverstyrelsen pekar på är sådana som nästan alltid kan anföras mot den begärda reformen; så länge det är som det är, är det svårt att göra det annorlunda, det är en synpunkt som aldrig blir uttjänt. Men om man vill genomföra reformen, bör den planeras och fixeras så snart som möjligt. Studenterna vid universiteten behöver veta hur de skall ordna sina studier för att bli lärare, de yngre lärarna bör sättas i tillfälle att snarast komplettera sina studier med hänsyn till framtida behov. Framför allt behövs en effektiv undervisning på detta område, och därför måste fordras att man bestämmer sig för en reform som efter lång debatt och mycket motstånd i princip godtagits av både skola och universitet.